

Genoeg Gezwegen

Voor Nina

Voor Ellie

Voor Bo

Voor Ophélie

Voor Menio

Voor Ayke

Voor Valerie

Voor Julie

En voor alle mensen
die hetzelfde hebben meegemaakt.

Sophie Van Reeth

Genoeg Gezwegen

*Getuigenissen over
seksueel misbruik*

Manteau

VOORWOORD

‘Wat zou jij doen als je seks hebt met een meisje, en terwijl jullie bezig zijn, vraagt ze te stoppen?’ Toen ik in het middelbaar zat en het tijd werd voor seksuele voorlichting, kwam er bij zedenleer een vragenlijst aan bod waarin aandacht besteed werd aan de aspecten die doorgaans niet behandeld worden tijdens de lessen biologie. ‘Dan kan ik het evengoed afmaken, hè!’ riep een van mijn klasgenoten, waarop een aanzienlijk deel van de jongens lachend reageerde. Als het een grap was geweest, had ik nog een poging gedaan om het goed te praten. De helft van de jongens van mijn klas nam echter resoluut hetzelfde standpunt in. Ze waren niet vies van het idee dat ze seks hadden met een meisje dat duidelijk ‘nee’ gezegd had. Het is cru om het zo te verwoorden, maar de helft van de jongens van mijn klas was niet ver afschuw door het idee van verkrachting. De bel kondigde de pauze aan, de meeste leerlingen verlieten het klaslokaal zonder nog terug te denken aan die stelling. Ik stapte met een paar vriendinnen gealarmeerd naar de speelplaats.

Ik kon niet anders dan me afvragen wat die jongens allemaal gehoord hadden thuis, en wat ze onderling tegen elkaar zeiden. Hiermee wil ik absoluut niet insinueren dat de helft van mijn mannelijke klasgenoten ook effectief verkrachters waren of gingen worden, maar het is wel tekenend dat ze zo talrijk dit standpunt innamen of er althans niet tegen reageerden. Het geeft hoe dan ook duidelijk weer dat er iets grondig mis is met de hedendaagse mentaliteit over seksualiteit.

Onverschilligheid is mode. Het valt niet te ontkennen dat er in de media een aantal jongeren worden opgevoerd die het tegendeel doen vermoeden, maar laten we eerlijk zijn: zit de gemiddelde volwassene te wachten op activisme? Niet echt. Zelfs onder jongeren maak je jezelf niet altijd even geliefd door onrechtvaardigheid aan te kaarten. Opkomen voor wat juist voelt, is noch trendy, noch wordt het ons in dank afgenomen. Activisme wordt in de extremere gevallen zelfs liever aangegrepen om het tegenovergestelde te doen dan waarvoor gepleit wordt, of het nu gaat over klimaatverandering, raciale ongelijkheid of over seksueel misbruik. ‘Laat ons in plaats van #MeToo serieus te nemen anders nog meer moppen vertellen over verkrachting.’ ‘Laten we plots doen alsof standbeelden de beste geschiedenisleerkrachten zijn.’ ‘Of laten we allemaal dagelijks biefstukken eten: wanneer de planeet naar de kloten gaat, ben ik toch al dood.’ Het zijn reacties die op het eerste gezicht weinig met elkaar te maken hebben, maar eigenlijk komen ze vaak op hetzelfde neer. ‘Het is niet mijn probleem.’ *Edgy* standpunten innemen, daar maak je jezelf pas populair mee. En spijtig genoeg staat dit vaak haaks op wat de idealisten in onze samenleving willen realiseren.

Neem nu vrouwenrechten. Wanneer mensen – vooral vrouwen in dit geval – op straat komen om te protesteren naar aanleiding van een specifiek incident of ter gelegenheid van Internationale Vrouwendag, vormen diegenen die deze actie grandioos uit de context rukken en belachelijk maken geen uitzonderingen. ‘Feministen willen de wereld overnemen.’ ‘Het zijn allemaal *Feminazi*’s’ – deze vergezochte vorm van *reductio ad Hitlerum* is als term blijkbaar een rechtvaardiging om vrouwenrechten in vraag te stellen. ‘We hebben ze al stemrecht gegeven, wat willen die ondankbare krengen nog meer van ons?’ Om te beginnen zou ik het fijn vinden om ’s avonds alleen op straat te kunnen lopen zonder angstvallig mijn sleutels tussen mijn vingers te klemmen. Of mijn ongenoegen te kunnen uiten over een situatie zonder dat men ervan uitgaat dat dit noodzakelijk een gevolg is van mijn menstruele cyclus. Geloof het of niet: mijn emoties zijn niet louter te reduceren tot mijn geslachtsorganen. Het zijn slechts enkele voorbeelden, maar het zijn zaken waar vrouwen praktisch op dagelijkse basis mee geconfronteerd worden. En helaas blijft het daar niet bij.

Er wordt vaak gesproken over seksueel misbruik alsof het een heel ambigu gegeven is. Toegegeven, niet alles is zwart-wit. Toch is het fundament van deze discussies heel eenvoudig en voor iedereen begrijpelijk: het is een kwestie van wederzijdse toestemming. Het probleem is niet dat mensen te dom of te wereldvreemd zijn om dit concept te vatten, het probleem is dat er niet genoeg belang aan wordt gehecht. Wederzijdse toestemming is volgens te veel mensen nog een verwaarloosbaar gegeven. Dat zorgt er onder andere voor dat de meeste aanrandingen of verkrachtingen niet gepleegd worden door

onbekende mensen, gehuld in bedenkelijk lange jassen in duistere steegjes, maar door mensen in onze nabije omgeving. We worden doorgaans misbruikt door mensen die we vertrouwen, mensen die we misschien zelfs graag zien.

Jongens en mannen worden hier ook slachtoffer van. Dat mogen we niet doodzwijgen. Bovendien zijn er specifiekere groepen die net zoals mannen ondervertegenwoordigd zijn in het debat over seksueel misbruik. Sekswerkers, mensen met een transgenderidentiteit en mensen met een beperking zijn de meer kwetsbare groepen in onze samenleving. Hoewel er in feministische kringen wel aandacht besteed wordt aan het belang van representatie van alle bevolkingsgroepen, blijft dit vaak onderbelicht. Het probleem is ook dat er binnen deze groepen veel minder mensen bereid zijn om op de voorgrond te treden en hun verhaal te vertellen. En ik kan ze eigenlijk geen ongelijk geven, want als er überhaupt al naar hen geluisterd wordt, zijn de reacties meestal allesbehalve begripvol, integendeel.

Het is eenvoudig om schamper te reageren op statistisch onderzoek over dergelijke onderwerpen. Uiteraard voelt het wrang om slachtoffers van vreselijke gebeurtenissen zoals seksueel misbruik te reduceren tot cijfermatige gegevens, maar vaak faalt het onderzoek ook om de ernst van de zaak weer te geven. In het voorjaar van 2020 verschenen de resultaten van een onderzoek van Amnesty International. Uit hun enquête bleek dat één op vijf Belgische vrouwen aangaf verkracht te zijn. ‘Och, dat is toch echt *bullshit*, mensen kunnen toch overdrijven. Daar geloof ik nu eens niets van.’ De jongen die naast mij zat toen het onderzoek ter sprake kwam, wist

niet dat ik behoorde tot die één op vijf. Als hij had geweten wat er exact gebeurd was, had hij misschien ook niet de behoefte gehad om dat standpunt in te nemen, laat staan om die resultaten te bekijken alsof deze niets meer waren dan een aantal cijfertjes. Die één op vijf is misschien een schokkende krantenkop, maar statistiek alleen slaagt er niet in om uit te drukken hoeveel leed er wel niet schuilgaat achter gesloten deuren, hoeveel mensen leven met een trauma. Dat betekent niet dat cijfers niet zinvol zijn, of dat we statistiek overboord moeten gooien – het zet zaken op de agenda die er anders niet op zouden komen –, maar het is belangrijk om ons bewust te blijven van de beperkingen.

Toen ik in 2019 durfde te spreken over wat er mij in 2018 overkomen was, zeiden vrienden doodleuk tegen me dat de jongen die mij misbruikt had wel ‘een toffe gast’ was. Twee weken later liepen diezelfde vrienden mee in de Stille Mars tegen Seksueel Geweld. Destijds werd ik daar razend van. Voor mensen die ze niet kennen, komen ze op straat, maar wat een vriendin heeft meegemaakt, kunnen ze blijkbaar relativeren of zelfs ontkennen. Nu zie ik die mars als een belangrijke katalysator. Die heeft ertoe bijgedragen dat ik dit boek ben beginnen te schrijven, maar vorig jaar maakte die me alleen maar verdrietiger. Dergelijke acties die gericht zijn op onze beleidsmakers zijn noodzakelijk, zij moeten tenslotte zorgen voor zaken zoals een toegankelijke hulpverlening. Ik heb dan ook oneindig veel bewondering voor de organisatoren. Het is echter niet voldoende om alleen politici bewust te maken van de problematiek. Als we niet allen ons beeld van seksueel misbruik bijschaven, kunnen we de initiële hulp en steun die slachtoffers van seksueel misbruik nodig hebben nooit bieden.

Ik wilde de focus niet op één incident leggen. Er is niet één manier om te maken te krijgen met seksueel misbruik, er is geen universele manier waarop mensen hierop reageren, noch bestaat er één mirakeltherapie om de slachtoffers te helpen. Daarom ben ik op zoek gegaan naar een verscheidenheid aan getuigenissen. In dit boek komen zeven getuigen, zes vrouwen en een man, aan het woord. De nadruk ligt op ieders persoonlijke ervaring, op wat seksueel misbruik met je doet. Daar was ik zelf naar op zoek, naar iemand die vanuit een persoonlijk perspectief schreef. In dit debat is het nodig om meer naar de slachtoffers te luisteren, anders zullen we nergens komen. Er zijn de laatste jaren immers al veel wetenschappelijke studies gepubliceerd, maar deze zeggen niet altijd veel over hoe het nu echt voelt om slachtoffer te zijn, noch zijn deze gericht op een breder publiek. Het is me veel sneller gelukt dan gedacht om genoeg getuigen te vinden. Het is ergens positief dat ik direct aan de slag kon gaan, maar het wijst er nog maar eens op dat seksueel misbruik allesbehalve een marginaal fenomeen is. Ik had gewild dat het moeilijker was geweest.

Om op verschillende manieren om te gaan met het onderwerp, staat er tussen elk van deze persoonlijke getuigenissen een gedicht en een illustratie van een aantal jonge, creatieve mensen die bereid waren om samen te werken. In de hoop om mensen steun en inzicht te bieden uitten zij met poëzie en beeld wat moeilijk gezegd kan worden.

Het is tijd dat slachtoffers van seksueel misbruik een gezicht krijgen, het gezicht van iemand die nog leeft, want dat zijn de mensen waar we wel nog iets voor kunnen betekenen, waar

het niet te laat voor is. Omdat ik me nog nooit zo alleen heb gevoeld als in het jaar waarin ik misbruikt ben, wilde ik iets doen om hen het gevoel te geven dat ze er niet alleen voor staan.

SOPHIE VAN REETH

augustus 2020

Nina

Ik was twaalf. Mijn oma, die ontzettend veel voor mij betekende, was net overleden. Kleine oma – zoals we mijn oma aan papa's kant altijd noemden – heeft maanden gevochten tegen kanker. De dokters hadden haar nog maar drie maanden gegeven, maar uiteindelijk leefde ze nog anderhalf jaar. Kleine oma was een enorm sterke vrouw, haar zien aftakelen was hartverscheurend voor mij. Zij was de eerste persoon in mijn leven die ik verloor, het was de eerste begrafenis waar ik ooit naartoe ben gegaan. Zeggen dat het een zware periode was, is een understatement. Daarbovenop lag ik in de knoop met mezelf. Mijn lichaam was aan het veranderen, vooral de grootte van mijn borsten maakte me heel onzeker.

Op school had ik amper vrienden. Er was niemand aan wie ik zoiets kon vertellen, want mijn klasgenoten zagen er allemaal anders uit dan ik en lachten met mijn uiterlijk. Daarom besloot ik om met mijn twijfels en onzekerheden naar mijn moeder te stappen. Bij haar stuitte ik op veel onbegrip, aangezien ze van nature geen grote borsten had, en voor borstimplantaten had gekozen. Haar lichaam had geen last van de wetten van de

zwaartekracht, het mijne wel. Tante Lisanne, de vrouw van haar broer, was ook bij dat gesprek aanwezig en begreep mij evenmin. 'Je moet echt bh's gaan dragen, anders gaan je borsten hangen en lelijk worden.' 'Je bent ook al wat molliger, dus je moet er echt iets aan doen.' 'Het is met de beste bedoelingen dat we dit zeggen, we willen ook alleen maar dat je een mooi meisje wordt.' Waarschijnlijk waren hun opmerkingen over mijn lichaam niet slecht bedoeld, maar ze hadden nefaste gevolgen voor mijn zelfbeeld. Ik werd er alleen maar onzekerder door. Niemand in mijn klas droeg op die leeftijd een bh, dus dat was echt het laatste wat ik wilde. Ik zat al niet zo goed in mijn vel en ik vond mijn lichaam nog minder leuk door hun gebrek aan begrip. Ik wilde me verstoppen en hulde mezelf voortaan in losse truien en brede jeansbroeken. Door mijn kledingstijl werd ik vaak als jongen aanzien. Ik nam dat echt heel persoonlijk op, want ik werd opgevoed in een gezin waar ik mocht spelen met het speelgoed dat ik leuk vond, maar hoe dan ook een meisje was en moest blijven. Gender was heel binair: een meisje was een meisje, dus moest ik er ook als een traditioneel meisje uitzien. Maar eigenlijk wilde ik dat helemaal niet, wat het voor mij alleen maar verwarrender maakte.

Een paar maanden na de begrafenis van kleine oma, mocht ik een weekendje bij nonkel Julian en tante Lisanne in Nederland logeren. Samen hadden ze een schattig dochtertje van een jaar oud, Gwen. Ze was mijn enige nichtje en ik vond het altijd super om mee voor haar te zorgen. Ook al was ze nog maar klein, ik koesterde elke seconde die ik met haar kon doorbrengen. Met nonkel Julian had ik een goeie band. Ik beschouwde hem als een van mijn belangrijkste vertrouwenspersonen. Nonkel Julian had een tijdje in België gewoond